

DOMU MUSEU DE S'ARRASOJA SARDA

Sa Domu Museu de s'arrasoja Sarda, de Paolo Pusceddu, nascit in su 1966, in sa domu arrangiada de su babbu suu, chi tenit ancora sa struttura de su 700. Cun "S'arburesa" promovit sa traditzioni de sa bidda.

MAGASINU DE SU MONTI

Is Magasinus de su Monti ddus iat fatus s'amministratzioni piemontesi sighendi s'òpera ispagnola donada a is predis e a s'acabbu de s'800 fiant mudaus in Cassa Ademprivile. In su 1928 intrant in s' Istituto di Credito Agrario po sa Sardigna, e me in si annus 50 in su Bancu de Sardigna.

CRÈSIA DE SANTU SEBASTIANU

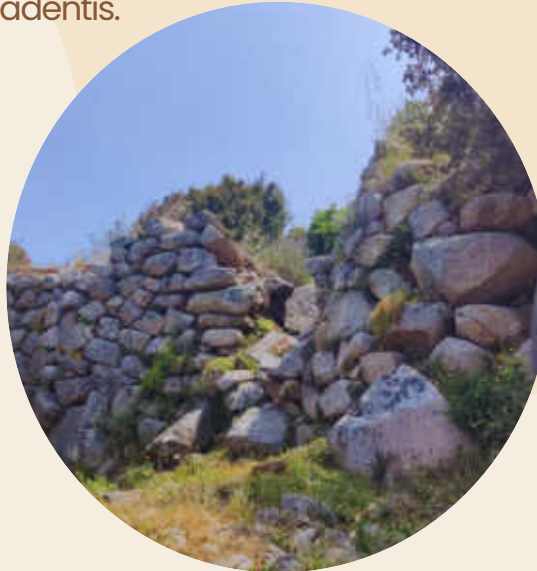
Sa Crèsia de sa Parròchia, posta in su tzentru de sa bidda, nascit a s'acabbu de su de XVI sèculus. Su fàbbricu dd'ant ammanniau e arrangiau bortas meda. Aintru si podint ammirai sa balaustra de Battista Spazzi (1770), s'altari mannu de Fiaschi (1845) e sa capella originali de sa Madonna de Lourdes.

MUSEU ANTONIO CORDA

Su Museu s'agatat in una domu antiga de messaju arrangiada in su tzentru de Arbus, e tenit repertus de prus de cinquanta trabballus de Sardigna. Su cursu est apariciu in prus pranus, a ingiru de una pratza cun una funtana, de aundi si podit ammirai Sa Roca de su Casteddu.

NURAXI CUGUI

Asuba de unu cùcuru artu giai 400 metrus, a 500 metrus de sa ss. 126, s'agatat su Nuraxi Cugui. In su giassu ant agatau arrastus de aposentamentus de s'edadi prenuragica chi pertocant sa cultura de Santu Chìricu (3400-3200 a.C.), Santu Miali de Otieri (3200-2850 a. C.) e Monti Claru (2400-2100 a.C). De su Nuraxi, classificau comentu protonuraxi, si podit ammirai totu sa bidda de Arbus, su Monti Linas e unu arrogu de sa bidda de Gonnos. Una bista bella diaderus ingirius de is padentis.

REGIONE AUTÒNOMA
DE SARDIGNA

COMUNU DE
ARBUS

ASSÒTZIU
EUROFORM

PROGETU FINANTZIAU CUN SU DINAI DE SA
REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA CUNFORMA
A SA L. 482/99 E A SA L.R. 22/2018

IS MONUMENTUS DE ARBUS

PROGETU IMOI ETOTU 2

LAVERIA DE NARACÀULI – BRASSEY

Sa Laveria de Naracàuli, o Laveria Brassey, iat inghitzau a trabballai me in is primus annus de su 1900 po trabballai materialis de blenda, chi beniant de su zingu.

Su fàbbricu, de importu architetonicu mannu, iat trabballau a manera non sighida fintzas a sa serrada in su 1960. Oi, chi puru est sciusciau, poderat unu acisu mannu in mesu de is matas mediterràneas.

MUSEU DE IS MINERALIS E DE IS DIORAMIS

Sa Laveria de Naracàuli, o Laveria Brassey, iat inghitzau a trabballai me in is primus annus de su 1900 po trabballai materialis de blenda, chi beniant de su zingu.

Su fàbbricu, de importu architetonicu mannu, iat trabballau a manera non sighida fintzas a sa serrada in su 1960. Oi, chi puru est sciusciau, poderat unu acisu mannu in mesu a is matas mediterràneas.

PUTZU GAL

Putzu Gal pigat su nòmini de su diretore de sa Penarroya chi, me in is annus '20, trabballàt in sa mina cun sa Sotziedadi Pertusola. Dd'iant fatu po trabballai sa bena Brassey, chi fiat sa sighidura de su bena de Montibèciu, chi cun 8 chilòmetrus est sa prus manna de totu sa Sardigna. Su recùperu de su giassu est su primu interventu chi at fatu su Comunu de Arbus po avalorai s'archeologia industriali.

TURRI DE FLUMENTÒRGIU

Fabbricada de is ispagnolus a s'acabbu de su XVI sèculu po s'amparai de sa lòmpera de is morus, sa turri teniat totus is armas chi serbiant po resistiri a su fogu de is navis.

TONNARA

Flumentòrgiu (o Portu Prama) fut non sceti unu aprodu po is barcas ma fintzas una tonnara chi at tarbballau fintzas a su 1600. In sa bidda biviant piscadoris chi trabballant puru sa tunina, e po custu tenit custu nòmini. Oi is domus antigas, chi ant arrangiau, faint parti de una biddixedda bellixedda a centu metrus de su mari.

MUSEU DE IS MINERALIS E DE IS DIORAMIS

Su Museu, chi s'agatat aintru de sa strangeria de Montibèciu, tenit una una colletzioni de mineralis chi benint pruschetotu de sa mena de Montibèciu e de àteras menas de sa Sardigna, de s'Itàlia e de àterus logus foras de s'Itàlia. Sa colletzioni de Diorami Dellacà contat sa vida de is minadoris me in is tempus diferentis, donendi a is bisitadoris unu caminu didàticu de interessu mannu.

CRÈSIA DE SANTA BRÀBARA

Sa Crèsia de Santa Bràbara, fabbricada in sa bidda de Ingurtosu cun s'agiudu de Lord Brassey, dd'iant aberta su 21 de Maju de su 1916. Dd'iant bòfia fabbricai po amellorai sa vida sotziali e su spìritu de is minadoris. Sa Crèsia tenit tres navadas, un'àbsidi a perra de circu e unu campanili artu.

PALATZU DE SA DIRETZIONI

Su monumentali Palatzu de sa Dìretzioni de sa Mena de Ingurtosu, progetau de s'ingegneri J.G. Bornemann e acabbau de Viktor Bornemann (1884-1894), arregordat s'architettura nord-europea, pruschetotu su casteddu de Wartburg di Eisenach, tzitadi anca fiat nàsciu Bornemann. In su fàbbricu ddoi fiant ufizius, laboratòrius e sa domu de su diretore.

PIETADI SARDA E PRATZA XVII FRIAXU

Sa scultura de Efisio Cadoni est una mama, una fèmina manna, cun manus mannas, chi portas fintzas is crapitas mannas, e est prangendi su fillu suu, chi s'est mortu me in is bratzus suos. Custu monumentu arregordat su bombardamentu de su 17 friaxu 43.

Sa pratza 17 friaxu non fiat in su progetu de su sindigu Porru Bonnelli, chi boliat chi is gonnusus chi bivant innoi acanta iant ai torrau a comporai custu logu. Ma is gonnusus non dd'iant comporau e po custu sa pratza fiat diventada una pratza pùblica. Custa pratza est de importu pruschetotu po su chi s'ammentat, est a nai su bombardamentu de su 17 friaxu 1943.

Is bècius s'arregordant de su 17 friaxu de su 43 che a unu meri de ierru tèbidu e de soli

SU MAGASINU DE MONTI

Sa scruta in artu si narat chi dd'ant fabricau in su 1775, ma de is paperis scieus chitrabballat giai in su 1686. Serbiat che a fundu comunu po sa sèmina desu trigu is massajus. In su 1928 diventat cassa comunale di credito agrario. Totus is paperis chi pertocant su magasinu de su monti s'agatant in s'archiviu stòricu comunali. Aintru eis a pòdiri bisitai sa mostra de is animalis de su Monti Linas a incoru de su Ceas Monte Linas.

SU TÈMPIU A MÈGARON

Sa struttura megalitica de Spàdula est aintru de unu contestu archeològicu de importu mannu. Su tèmpiu a mègaron tenit unu aposentu sceti, cuadrau, chi s'arregordat cuntatus cun s'Orienti. A suba de custu tèmpiu ant fabricau, fortzis in su XIX sèculu, una domu cun unu corratzu mannu po is arresis. Acanta de su tèmpiu ant agatau unu putzu sagrau, vasus e ainas protostòricas.

SA CRÈSIA DE SANTA SERA

Su monumentu, chi s'agatat in un'ària de una necròpoli romana, tenit una pranta a cruxi latina, una cùpola tunda e colorada e unu pòrciu ananti de sa faciada e a s'ala. Santa Sera s'afestat su lunis de Pasca de ònnia annu.

REGIONE AUTÒNOMA
DE SARDIGNA

COMUNU DE
GONNOS

ASSÒTZIU
EUROFORM

PROGETU FINANTZIAU CUN SU DINAI DE SA REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
CUNFORMA A SA L. 482/99 E A SA L.R. 22/2018

IS MONUMENTUS DE GONNOS

PROGETU IMOI ETOTU 2

SA SCALERA DE SA MADONNA DE LOURDES

Aintru de sa bidda, a s'acabu de sa bia printzipali, bia Porru Bonelli, longa giai unu chilòmetru, ddoi at su monumentu prus stiamau de is gonnusus, sa Gradinada. Est una scala cun 292 scaleris, chi portat in su cùcuru de Santu Simeone, inghitzada in su 1947 e acabada sceti in su 2014 cun sa Gruta de sa Madonna de Lourdes. De innui in pitzus si podit gosai de una bista bella meda e biri totu sa bidda e su Campidanu.

SA MOLA BARDI

In custu logu si podit torrai a scoberri un'arrogu de sa stòria de Gonnos, e po dda connosci depeus torrai a s'Otuxentus.

Antonio Bardi si fiat cojau cun Giuseppina Carmine Carbinì, sa filla de s'ingennieri Carbinì, chi fiat su responsabili de sa Mina de Ingurtosu; duncas de Ingurtosu fiat lòmpiu a Gonnos, e innoi iat decidiu de aberri su primu laboratòriu po trabballai s'olia e fai s'ollu. Giuanni Batista Bardi, fillu de Antoni, iat portau su motori eletricu, una pompa idràulica chi arribbàt a 500 atmosferas, e unu cernidori automaticu chi pratziat s'àcua de s'ollu. Teobaldo Bardi at signiu su trabballu de su babbu e in sa vida sua dd'ant donau unu niaxi de arreconnoscimentus. In su 1971 sa mola serrat ma sighint su trabballu suu is duus fillus, Antoni e Davide, chi produsint Ollu cun arresurtaus de importu in Casteddu e provìntzia.

SA GRUTA DE SANTU GIUANNI

In sa localidadi de Santu Cosmu, a cìncui chilòmetrus de Gonnos, s'agatat unu monumentu archeològicu de importu mannu, sa Gruta de Santu Giuanni, de s'edadi de su brunzu mesanu, intra su de cuìndixi e su de catòdixi sèculus innantis de Gesù Cristu. Est una de is tumbas de is gigantis prus mannas de Sardigna. Is primus sgavus ddus iat sighius Giovanni Ugas in su 1981. Medas cosas de su chi ant agatau in custa àrea archeològica oi s'agatant in su museu archeològicu de Sàrdara.

SU PARCU DE PEDRA DE PÌBERA

A cìncui chilòmetrus de sa bidda s'agatat Pedra de Pìbera, su Parcu Comunali prus mannu de su Campidanu de mesu. In custu parcu, in mesu a is padentis, ddoi funt is arrestus de sa miniera de molibdenite, chi at acabau de trabballai in su 1952. Is fàbricus de sa miniera ddus at arrangiaus su Comunu e s'imperant po fai ammostas e atòbius. De Pedra de Pìbera inghitzant is moris po lòmpiri a is puntas prus artas de su Monti Linas, cumentu Pedra de sa Mesa, 1.236 metrus, Punta Cammedda e Punta Santu Miali.

CRÈSIA DE SANTA BRÀBARA

Sa Crèsia de Santa Bràbara, o Crèsia Manna, chi fiat s'ùnica crèsia fintzas a is primus annus de su 900, est unu monumentu de importu mannu architetonicu e de identidadi. Fabbricada asuba de is ruinas de sa Crèsia de Santu Antoni Abbate, e de custa crèsia arreguaus ancora sa campana de su 1388. Acanta de sa crèsia ddoi fiat su Campu Santu. Sa faciada cu sa forma de capeddu de Carabinieri, ndi benit de su periudu intra su '600 e su '700. Sa Crèsia est abarrada serrada de su 2011 fintzas a su 2016, po is trabballus chi dd'ant arrangiada e ant fatu torrai a pillu partis de is murus de pedra originalis.